

2464 SAYILI KANUN KAPSAMINDA BELEDİYE GELİRLERİNE ELEŐTİREL BİR BAKIŐ

Hülya ÇAĐIRAN KENDİRLİ

Yrd. Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, İİBF İŐletme Bölümü
hcagiran@hotmail.com

M. Şakir BAŞARAN

Uzman Denetçi, T.C. SayıŐtay BaŐkanlıđı

Hakan TURAN

Öđr. Gör., Hitit Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümü

Özet

Belediyeler; halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Toplumsal hayatın sürdürülmesinin ayrılmaz parçası olan yerel yönetimlere yasal düzenlemelerle yeterli mali kaynakların sağlanması öngörölmeye çalışılmıştır.

İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu hizmet ve görevleri merkezi idare ile mahalli idareler arasında paylaşılmıştır. Yerel yönetimlerin de kendilerine verilen görevleri yerine getirebilmeleri için gelire ihtiyaçları vardır. Kamusal hizmet anlayışındaki gelişmeler ve hızlı şehirleşme gibi nedenlerle belediyelerin gelir ihtiyaçında da artış görölmüŐtür. Belediyelerin artan gelir ihtiyaçını karşılamak üzere özellikle, 1980 sonrasında ciddi yasal değişikler yapılmıştır. Bu yasal değişiklerden bir tanesi de 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunudur. Belediye gelirleri alanında yapılan bütün yasal değişikliklere rağmen belediyelerin gelir ihtiyaçını güncelliğini hala korumaktadır. Bu çalışmada belediye gelirlerine kısaca değinilecek ve 2464 sayılı kanun kapsamında bazı eleŐtiriler getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Belediye Gelirleri, Belediye Gelirleri Kanunu.

A CRITICAL LOOK TO LOCAL REVENUE ACCORDING TO 2464 NUMBERED LOCAL REVENUES LAW AND GENERAL MANIFESTO OF LOCAL REVENUE LAW

Abstract

City halls are public corporations which ones are established by their special laws and their organs are elects with electors also described in their special law. They are established for to supply the needs of commonwealth. The city halls are component parts for social life that the laws try to arrange to collect enough income.

Government does establish and duties are depend on elements of central government and local government. Local government and central government have divided the public services and duties. The local governments need income for carry out to their ordered duties. About developing on public services and rapid urbanizations are raised to income needs. Especially after 1980, there was seriously legal changed about to supply to needs of incomes of local governments. One of the legal changes is 2464 numbered local revenue law. The deficient local revenue is still keeping its currency in spite of all this legal changing. In this study, we try to explain of local revenue in a words and try to give some critics according to 2464 numbered law.

Key words: Local Revenues, Local Revenues Law.

1. Giriş

Belediyeler; halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Tanımda bahsedilen belediyelerin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Bu kapsamda kamu hizmet ve görevleri merkezi idare ile mahalli idareler arasında paylaştırılmıştır (Nas, 2011, 1, Adıgüzel, 2011: 232). Yapılan düzenlemelere göre toplumsal hayatın sürdürülmesinin ayrılmaz parçası olan yerel yönetimlere yasal düzenlemelerle yeterli mali kaynakların sağlanması öngörülmeye çalışılmıştır.

Yerel yönetimler ile ilgili en temel düzenleme Anayasa'nın 127'nci maddesinde yapılmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasına göre mahalli idareler “il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.” Anayasa'nın bu hükmü ile yerel yönetimlerin mahalli müşterek ihtiyaçları karşılama ve karar organlarının seçimle meydana getirilmesi özelliklerine vurgu yapılmıştır (Keleş, 1995: 229).

1981 yılına kadar Türkiye’de belediye gelirleri oldukça yetersiz ve dağınık bir durumdaydı. Bu tarihe kadar uygulamada ve düzenlemelerde, belediyelere bazı devlet gelirlerinden belirli oranlarda pay verilmesi yöntemiyle gelir aktarılmaktaydı. 1981 yılında çıkarılan 2380 sayılı yasayla belediye gelirleri hususunda önemli değişiklikler yapılmıştır ve belediyelere genel bütçe vergi gelirleri hâsılatı toplamı üzerinden belirli oranlarda pay verilmesi öngörülmüştür (Öncel, 1998: 5).

Kamu mali yönetimine yeni bir felsefe getirme amacıyla 2003 yılında kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu mahalli idarelerin de kapsamında bulunduğu genel yönetim kapsamındaki idarelerin mali yönetimleri ile ilgili genel esasları tespit etmektedir. Ancak, Kanun’da merkezi idareler ile ilgili olarak detay düzenlemelere yer verilmişken yerel yönetimlerle ilgili sadece genel esaslara yer verilmiş, detay düzenlemelerin idarelerin kendi mevzuatlarında düzenlenmesi amaçlanmıştır. Kanun’un üçüncü maddesinde mahalli idareler “yetkileri belirli bir coğrafi alan ve hizmetlerle sınırlı olarak kamusal faaliyet gösteren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idareler” olarak tanımlanmıştır (Adıgüzel, 2011: 233, Keleş, 1995: 229, Aktaş, 2011: 93).

Bu kapsamda 16.05.2005 tarih ve 25817 sayılı Resmi Gazete’de 31. seri no’lu Belediye Gelirleri kanunu Genel Tebliği yayımlanmıştır. Tebliğ 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun¹ (1) 97. maddesi ile belediyelerin yaptıkları hizmetler karşılığında ücret alımlarına ilişkin hükümler düzenlenmiş olup, konuya ilişkin açıklamalar yapılmıştır Başaran ve Koçak, 2012: 97).

2. Belediye Gelirleri

Mahalli idarelere tahsis edilecek gelirlerle ilgili temel hüküm Anayasa’nın 127’nci maddesinin son fıkrasının son cümlesi olan “bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır” ifadesidir. Anayasa’da yer alan bu hüküm çerçevesinde mahalli idarelere genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesinin yanı sıra vergi, resim ve harç tahakkuk ve tahsil etmek, katkı payı almak, ticari faaliyette bulunmak, bağış kabul etmek gibi gelirler elde etme imkânı tanınmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediyelerin gelirleri sıralanmıştır. Bu gelirler; kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay, genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler, taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler, belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar, her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler, diğer gelirlerdir (Aktaş, 2011: 93-94)

2.1. Belediyelerin Gelir Kaynakları

Başaran ve Koçak’a (2012) göre Belediyelerin elde edecekleri vergi, resim, harçlarla ilgili temel kanun 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’dur. Bu Kanun belediyeler tarafından tahsil edilecek vergi, resim ve harçlar ile katılma paylarının uygulanmasıyla ilgili esasları düzenlemektedir.

Belediye gelirleri ile ilgili bir diğer önemli kanun 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun’dur. Bu Kanun genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere verilecek payın toplam oranını ve bu payın belediyeler arasında nasıl paylaşılacağını belirlemektedir.

Bülbül’e (2006) göre belediyelerin bütçeleri ile ilgili en genel düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun Belediye Bütçesi başlıklı ikinci bölümünde yapılmıştır. Burada belediye bütçesinin belediyenin stratejik plânına ve performans programına uygun olarak hazırlanacağı,

---

¹29.05.1981 gün ve 17354 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

belediyenin malî yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini göstereceği, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin vereceği ifade edilmiştir. Yine bu bölümde bütçe dışı harcama yapılamayacağı, belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumlu oldukları hüküm altına alınmıştır.

2.2. Bağış ve Yardımlar

Merkezi yönetim yardımları; genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar ve diğer yardımlar şeklinde iki başlık altında toplanabilir. 2380 Sayılı Belediyeler ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, genel bütçe vergi gelirleri toplamından belediyelere %9.25 pay verilmesini öngörmüştür. Ancak bu oranlar, yıllar itibariyle farklılık göstermiştir. 1985 yılında %8.15, 1986-1992 arasında da %8.55 olarak uygulanmıştır. 1994 yılında çıkarılan 3986 Sayılı Ekonomik Denge Kanunu ile de %7.55'e düşürülmesi yönünde bir değişiklik yapılmıştır. 1995 yılında %8.55'e yükseltilmişken, 1996'dan itibaren %9.25 olarak uygulanmış, 2001 yılında ise %6'ya, son 2003 Bütçe Kanunuyla da %5'e düşürülmüştür. 2002 yılından itibaren fonlara ayrılan %3.25'lik kesinti uygulamasına son verildiği için bir düşüş söz konusu olmuştur. Bu fonların yerine ilgili bakanlık bütçelerine konulan ödeneklerle, belediyelere yardım yapılması öngörülmüştür (Keleş, 1995: 289; Ulusoy ve Akdemir, 2002: 181-182).

Mahalli idarelere yapılan bağış ve yardımların bütçede öngörülmesi, nitelikleri gereği mümkün değildir. Ancak bütçede öngörülmemesi bağış ve yardımların kabul edilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Bağış ve yardımlarla ilgili düzenleme 2003 tarihinde kabul edilen 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Denetimi Kanununun 40'ncı maddesinde "Bağış ve Yardımlar" başlığı altında yapılmıştır (Başaran ve Koçak, 2012).

Bu maddeye göre,

- Yapılan her türlü bağış ve yardımlar gelir kaydedilir. Nakdi olmayan bağış ve yardımlar ilgili mevzuatına göre değerlendirmeye tabi tutulur ve kayıt altına alınır

- Yapılan şartlı bağış ve yardımlar, üst yöneticinin onayı ile gelir bütçesinde bağış ve yardımlar bölümüne gelir yazılır ve gider bütçesinde bu hizmetin ödeneği varsa bu ödeneye eklenir; yoksa bütçede öngörülen tertibe ödenek yazılarak tahsis amacına harcanır. Bu ödenekten amaç dışında başka bir tertibe aktarma yapılamaz.

- Bu ödeneklerden malî yılsonuna kadar harcanmamış olan tutarlar, bağış ve yardımın amacı gerçekleşinceye kadar ertesi yıl bütçesine devir olunarak ödenek kaydedilir. Ancak, bu ödeneklerden tahsis amacı gerçekleştirilmiş olanlardan kalan tutarlara ilişkin ödenekleri iptal etmeye üst yönetici yetkilidir.

- Bağış ve yardımlar, kullanılmadığı veya amaç dışı kullanıldığı için geri istenildiği takdirde, bütçeye gider kaydıyla ilgisine geri verilir. Şartlı bağış ve yardımın zamanında kullanılmaması nedeniyle doğacak zararlar ile amaç dışı kullanım nedeniyle yapılan harcamalar sorumluluğu tespit edilenlere ödettilir.

2.3. Borçlanma

Nitelikleri gereği yerel yönetimler doğrudan doğruya halkı ilgilendiren ve halk tarafından talep edilen hizmetleri sunmak durumundadırlar. Bu hizmetlerin sunulmaması halinde ise demokrasinin kuralları gereği görev başında bulunanlar bir sonraki seçimde yeniden seçilemeyeceklerdir. Bu baskı nedeniyle yerel yönetimlerde, mali yapının da etkisiyle, yerel yönetimler sıklıkla bütçe açığı verebilmektedirler. Bu durumun sonucunda geçmişte olağanüstü bir gelir türü olan borçlanma belediyeler için artık normal bir gelir türü haline gelmiştir (Aktaş, 2011, 97). Bu ifadenin özel idare için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Borçlanma yetkisi il özel idarelerinde il genel meclisine, belediyelerde belediye meclisine aittir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 51'inci maddesinde ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 68'inci maddesinde borçlanma ilgili olarak birbirine paralel uygulamalara yer verilmiştir. Buna göre;

- Dış borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sadece belediyenin / il özel idaresinin yatırım programında yer alan projelerinin finansmanı amacıyla yapılabilir.

- Tahvil ihracı, yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır.

- Belediye / il özel idaresi ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapabilir.

- Belediyelerin / il özel idarelerinin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddî kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 12'nci maddesi ile belediyelere ihbar ve kıdem tazminatlarının ödenmesi amacı ile sınırlı olmak üzere, yukarıda bahsedilen sınır dikkate alınmaksızın, İçişleri Bakanı'nın onayı ile borçlanma imkânı tanınmıştır. Ancak borçlanılan bu tutarın ihbar ve kıdem tazminatı ödenmesi dışında bir amaçla kullanılması mümkün değildir.

3. 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği Kapsamında Belediye Gelirlerinin Değerlendirilmesi

16 Mayıs 2005 tarihinde 25817 sayı ile Resmî Gazetede yayınlanan Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği ile açıklanan konular; ücretin konusu ve kapsamı ile belediyelerin ücret uygulama esaslarıdır. Bu tebliğe göre ücretin konusu ve kapsamı; “2464 sayılı Kanunun 97. maddesinde, belediyelerin bu konuda harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet için belediye meclislerince düzenlenecek tariflere göre ücret almaya yetkili oldukları belirtilmiş olup, belediye tekel olarak verilmiş işlerin kendi özel hükümlerine tabi olacağı hükme bağlanmıştır (Bülbul,2006, Tosun ve Cebeci, 2008: 38).

Belediye Meclisi harç veya katılım payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet için tarife belirlemeye yetkili kılınmıştır. Bu tarifelere esas olmak üzere ücret alınabilecektir.

Ayrıca denetlemeyle;

“5272 sayılı Belediye Kanununun² 59. maddesinin (e) fıkrasında, belediye meclisi tarafından belirlenerek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler, belediyelerin gelirleri arasında yer almaktadır.”

Ayrıca konuyla ilgili; “5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun³ 23. maddesinin (e) fıkrasında Büyükşehir Belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yollar ile bu alanlara cephe bulunan binalar üzerindeki her türlü ilan ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri ve (m) fıkrasında da yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler, Büyükşehir Belediyelerinin gelirleri arasında sayılmıştır.”

Belediyelerce Ücret Uygulama Esasları ise şu şekilde açıklanmıştır. “2464 sayılı Kanunun İkinci Kısım'ında belediyelerce alınacak harçlara yer verilmiş, konusu, mükellefi ve tahsil hükümleri ayrı ayrı düzenlenmiş olup Üçüncü Kısım'ında da belediyelerce alınacak yol,

² 23.07.2004 gün ve 25531 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

³ 24.12.2004 gün ve 25680 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

kanalizasyon ve su tesisleri harcamalarına katılma paylarının uygulanmasına ilişkin esaslar belirlenmiştir.

Ayrıca anılan Kanuna göre alınmakta olan harçlar ile harcamalara katılma paylarının uygulanmasıyla ilgili olarak 2464 Belediye Gelirleri Kanununun Çeşitli Harçlarla ilgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik⁴ ile 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Harcamalara Katılma payları ile ilgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te⁵ ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.

Belediyelerin harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet içi belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaları mümkün bulunmamakla beraber, ücretlerin hizmetten faydalananlardan yapılan hizmetlerin maliyeti göz önünde bulundurularak adalet, eşitlik ve genellik prensiplerine uygun olarak tespit edilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de belediye gelirleri Avrupa Birliği yerel yönetimler gelirleri uygulamaları ile de karşılaştırılabilir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Avrupa Konseyi'nin yerel yönetimlerle ilgili temel temennilerinin ifade eden bir metindir. Bu şart, demokrasinin gelişmesinde ve yönetimde etkinlik sağlanmasında temel bir konuma sahip olan yerel yönetimlerin haklarının korunabilmesi için bir güvence oluşturmaktadır (Keleş, 1995, 4).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın mahalli idarelerin bütçelerine ilişkin hükmü, daha çok bu idarelerinin gelirlerine ilişkin düzenlemeler yapan, dokuzuncu maddede yer almaktadır.

Türkiye Şart'ın dokuzuncu maddesinin dört, altı ve yedinci fıkralarına şerh koymuş, diğer fıkraları 3723 sayılı Kanunla kabul edilmiştir (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2012).

Şart'ın dokuzuncu maddesini oluşturan sekiz fıkrasının Türk mevzuatında uygulanması aşağıdaki gibidir.

- Birinci fıkra: "Ulusal ekonomik politika çerçevesinde, yerel makamlara kendi yetkileri dâhilinde serbestçe kullanabilecekleri yeterli mali kaynaklar sağlanacaktır". Mevcut mevzuat bu fıkra ile uyumludur.

- İkinci fıkra: "Yerel makamların mali kaynakları anayasa ve kanunla belirlenen sorumluluklarla orantılı olacaktır." Mevcut mevzuat bu fıkra ile uyumludur.

- Üçüncü fıkra: "Yerel makamların mali kaynaklarının en azından bir bölümü

---

⁴ 21.08.1981 gün ve 17435 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵ 21.08.1981 gün ve 17435 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

oranlarını kendilerinin kanunun koyduğu sınırlar dâhilinde belirleyebilecekleri yerel vergi ve harçlardan sağlanacaktır.” Mevcut mevzuat bu fıkra ile uyumludur.

- Dördüncü fıkra: “Yerel makamlara sağlanan kaynakların dayandığı mali sistemler, görevin yürütülmesi için gereken harcamalardaki gerçek artışların mümkün olduğunca izlenebilmesine olanak tanımaya yetecek ölçüde çeşitlilik arz etmeli ve esneklik taşımalıdır.” Mevcut mevzuat şerh konulan bu fıkra ile tam olarak uyumlu değildir. Mevzuat mahalli idarelerin gelirlerinde belli bir esneklik sağlamakta ise de gerek idarelerin ihtiyaçlarındaki artışları izleyen gerekse de esnek gelir kaynakları tahsis etme konusunda yetersiz kalmaktadır.

- Beşinci fıkra: “Mali bakımdan daha zayıf olan yerel makamların korunması, potansiyel mali kaynakların ve karşılanması gereken mali yükün eşitsiz dağılımının etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik mali eşitleme yöntemlerinin veya buna eş önlemlerin alınmasını gerektirir. Bu yöntemler ve önlemler yerel makamların kendi sorumluluk alanlarında kullanabilecekleri takdir hakkını azaltmayacaktır.” Mevcut mevzuat bu fıkra ile uyumludur.

- Altıncı fıkra: “Yeniden dağıtılan kaynakların yerel makamlara tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda, kendilerine uygun bir biçimde danışılacaktır.” Mevcut mevzuat Türkiye’nin şerh koyduğu bu fıkra ile tam olarak uyumlu değildir. Mevzuatta bir yeniden dağıtım mekanizması bulunmakla birlikte bu mekanizmanın uygulanmasında mahalli idarelere danışılmamaktadır.

- Yedinci fıkra: “Mümkün olduğu ölçüde, yerel makamlara yapılan hibeler belli projelerin finansmanına tahsis edilme koşulu taşımayacaktır. Hibe verilmesi yerel makamların kendi yetki alanları içinde kendi politikalarına ilişkin olarak takdir hakkı kullanmadaki temel özgürlüklerine hanel getirmeyecektir.” Mevcut mevzuat Türkiye’nin şerh koyduğu bu fıkrayı karşılayamamaktadır. Mevcut mevzuatta merkezi bütçeden yapılacak hibelerin proje yapılması, hatta bu projelerin merkezi idareye bağlı kuruluşlarla koordineli gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

- Sekizinci fıkra: “Yerel makamlar sermaye yatırımlarının finansmanı için kanunla belirlenen sınırlar içerisinde ulusal sermaye piyasasına girebileceklerdir.” Türkiye’nin kabul ettiği bu fıkranın ülkemizde uygulanması bulunmamaktadır.

Belediyelere katkı paylarını belirleme bu belirlediği fiyatları tahsil etme yetkisi tanınmıştır. Ayrıca 5272 sayılı Belediye Kanununun 59. maddesi (e) fıkrasında Belediye Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler belediye yetkileri arasına dâhil edilmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir belediyesi kanununun (e) bendi;

“e) 7. maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar ile bu alanlara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilan ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri.

7. maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar ile bu alanlara cephesi

bulunan binalar üzerindeki her türlü ilan ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri Büyükşehir Belediyelerinin gelirleri arasında sayılmıştır. 7. maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar, meydan, bulvar, cadde ve ana yollar ile sokaklardır.

İlan ve reklam vergisi ile ilgili olarak 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 12. maddesinde; “Belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan her türlü ilan ve reklam, ilan ve reklam vergisine tabidir.” ifadesiyle mükellefiyet oluşturmaktadır.

Aynı kanunun 15. maddesinde tarife ve nispetler açıklanmış, 16. maddesinde de; “Vergiye tabi ilan ve reklamlarda, ilan ve reklam işinin mükellefçe yapılması halinde ilan veya reklam işinin yapılmasından önce mükellef tarafından, ilan ve reklam işinin bu işi mutad meslek olarak ifa edenler tarafından yapılması halinde ilan ve reklam işini yapanlarca ilan veya reklamın yapıldığı ayı takip eden ayın 20. günü akşamına kadar verilecek beyanname üzerine, tarih ve tahakkuk ettirilir. Beyannameler vergi tarifesinin 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. bentlerinde yazılı ilan ve reklamlarda bunların yayınlandığı dağıtıldığı veya teşhir edildiği mahallin belediyesine verilir.

İlan ve Reklam Vergisi, beyanname verme süresi içinde ödenir. Şu kadar ki belediye meclisleri vergi tarifesinin 1, 2 ve 4. bentlerinde yazılı yıllık ilan ve reklamlara ait vergileri, yılı içinde, iki eşit taksitte almaya yetkilidirler. İlan ve Reklam Vergisinin ödendiğinin belgelendirilmesi yönünden ilgili belediyeler gerekli usulleri ihdas edebilirler.” denilmek suretiyle, verginin tarihine ve ödenmesine ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 23’üncü maddesinin (m) fıkrası; yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler”dir. Yapılacak hizmetler karşılığı ücretlere örnek olarak tebliğde verilen örnek alınacak olursa; “büyükşehir belediyeleri ile diğer belediyeler, ilan ve reklam vergisi dışında verecekleri hizmete karşılık olarak asma, tahsis ve bakım ücreti alabileceklerdir. Sözü edilen ücretlerin alınabilmesi için mükelleflerin hizmet binaları dışında, meydan, bulvar, cadde ve ana yollar ile bu alanlara cephesi bulunan binalara ve diğer yerlere ilan ve reklamlarını asabilmek için belediyelerden asma, tahsis ve bakım hizmeti talebinde bulunması ve belediyelerin de bu hizmeti yerine getirmesi gerekmektedir. Bu durumda belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaları mümkün bulunmaktadır. Buna karşılık, ücrete konu edilen ve mükelleflerin hizmet binalarında ve diğer yerlerde bulunan ve belediyelerden asma, tahsis ve bakım hizmeti talep edilmeyen ilan ve reklamları için, 2464 sayılı Kanunda yer alan ilan ve reklam vergisi dışında herhangi bir ücret alınması söz konusu değildir.

Bu durumda, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunda harç ve katılma payı konusu olan iş ve hizmetler için, belediyelerce bu kapsam dışında başkaca bir iş veya hizmet verilmeyen hallerde, harç ve katılma payı dışında her ne ad altında olursa olsun başka bir bedel alınması mümkün bulunmamaktadır.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Belediyelerin içinde bulunduğu mali sorunların çözümü ve kent insanının yerel kamusal ihtiyaçlarını karşılamak için gelir kaynaklarının geliştirilmesi ve etkinleştirilmesi konusunda çeşitli alternatifler geliştirerek, bir an evvel uygulamaya koymak kaçınılmaz hale gelmiştir. Her şeyden önce belediyelerin, mali kaynak oluşturma konusunda mutlak olarak atmaları gereken ilk temel adım, mevcut kıt kaynakların sonuna kadar verimli ve etkin şekilde kullanımını gerçekleştirmektir. Kaynaklar ne kadar artırılırsa artırılsın, etkin ve verimli bir şekilde kullanılmadıkça, israfın önlenmesi mümkün olmayacak, hep daha fazla kaynağa ihtiyaç duyulacaktır (Yüksel: 2004: 15). Kaynak israfının önlenmesi adına yapılan stratejik planlarda özellikle alt yapı çalışmalarında diğer alt yapı yapan kuruluşlarla koordineli bir şekilde hareket edilmesinde fayda vardır (Telefon, elektrik, doğal gaz hattı vs yatırımı yapan kurumlar.).

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde belediyeler siyasi bir kurum olarak görüldükleri için, gelir elde etmek konusunda çeşitli sıkıntılarla karşılaşabilmektedirler. Her ne kadar çıkarılan kanunlar oldukça kapsamlı olmasına rağmen ve belediyelere ayrıntılı gelirler sağlayabilecek tanımlamalar yapmasına rağmen belediyeleri gelir elde etme açısından rahatlatamamıştır. Bunun temel nedenlerinden birisi belediyelere gerek yerel yönetimlerin gerekse merkezi hükümetin siyasi olarak yaklaşıyor olmasından kaynaklanabilir. Bu noktada belediye gelirlerinin daha düzenli olabilmesi için, gelir tahsilatında daha objektif yaklaşılması daha yerinde olacaktır.

Merkezi yönetimin elindeki bazı vergiler ise, belediyelere bırakılabilir ya da yeni belediye vergileri oluşturulabilir. Örneğin akaryakıt vergilerinden, motorlu taşıt vergilerinden belediyelere pay aktarılabilir. Nitekim otopark, yolların onarımı, hava kirliliği, gürültü kirliliği... gibi pek çok sorun, büyük oranda belediyeler tarafından giderilmek zorundadır. Ayrıca doğal kaynakların korunması için, özellikle bu kaynakları, daha çok kirletenlerden alınan bir vergi oluşturulabilir ya da, kapsamı genişletilerek çevre temizlik vergilerine dahil edilebilir. Ancak Ülkemizde, vergilerin çeşidi ve ağırlığı göz önüne alınarak, yeni tür vergi oluşturmaktan çok, merkezi yönetimin mevcut vergilerinden pay aktarılması ve mevcut belediyelerin topladıkları vergi ve harçlar konusunda kalıcı ve reel olarak değerini koruyabilen değişiklikler tercih edilmelidir. Bu amaçla her şeyden önce, belediye vergi ve harçlarının tamamının, maktu değil, nispi olarak belirlenmesi sağlanmalıdır. Özellikle emlak vergilerine ölçü alınan rakamların gerçek bedelleri yansıtmaktan çok uzak olması nedeniyle, gerekli etkinlik sağlanamamaktadır (Yüksel, 2004: 15). Belediye gelirleri belirlenirken bu tip aktarımların ciddi katkısı olacaktır. Bu şekilde aktarımlarla, belediyelerin sanki kaynak üretmiyor görüntüsü de ortadan nispeten kalkacaktır.

Belediye gelirleri netice itibari ile kendi gelirleri olması dolayısıyla, belediyelere ait vergilerin belirlenmesinde, yerel yönetimlere de söz hakkı tanınmalıdır. Belediyelere yükler

yüklenirken ilgili yükün maliyeti düşünülerek görev verilmeli. Belediye bu yükün altından kalkamayacaksa, merkezi yönetimden bu çerçevede gerekli aktarım yapılmalıdır. Tahsilat konusunda değerlendirmeler yapılırken, yerel yönetimler, siyasi açıdan değerlendirilmeden gelirleri aktarılmalıdır. Sonuç olarak belediye gelirleri yeni kanunla daha geliştirilerek, uygulamanın kolaylaştırılması sağlanmaya çalıştırılarak, her türlü işlem ve hizmetten gelir elde edilmesi amaçlanmıştır. Bunda da önemli ölçüde başarılı olduğu varsayılabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Metin (2011); “Belediyelerde Personel Sistemi ve Uygulaması”, Dış Denetim Dergisi, Sayı 4.
- Aktaş, Ahmet (2011); “Belediyelerin Mali Yapısı ve Bütçeleme Süreci”, Dış Denetim Dergisi, Sayı 4.
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (2012); “Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartına İlişkin Bilgi Notu”, Mayıs 2011, (Erişim) 26.03.2012, (Erişim) 17.03.2012,
http://www.abgs.gov.tr/files/haberler/2011/yerel_yonetimler_ozerklik_sarti.pdf.
- Başaran, Şakir, Koçak, Aysun (2012); Yenilenmiş 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu, Ekin Yayın, Ankara.
- Bülbül, Duran (2006); Yerel Yönetimler Maliyesi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Keleş, Ruşen (1995); “Yerel Yönetimler Özerklik Şart Karşısında Avrupa ve Türkiye”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.4, S.6.
- Nas, Adil (2011); Belediye Gelirleri, Birinci Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Öncel, Yenal (1998); Mahalli İdareler Maliyesi, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Tosun, Hikmet, Cebeci, A. Uğur (2008); 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu – Açıklamalı ve Karşılaştırmalı, 2. Baskı, Muhasebat Kontrolörleri Derneği, Ankara.
- Ulusoy, Ahmet, Akdemir, Tekin (2002); Mahalli İdareler Maliyesi, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Yüksel, F. (2004); “Türk Belediyeciliğinin Mali Sorunları ve Öneriler”, Mevzuat Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 73, Ocak, www.mevzuatdergisi.com Erişim Tarihi: 02/02/2015